

Profeten en praatjesmakers

Ledevaertkerk Chaam, 8 juli 2018

Ds. Sara Dondorp

Eerste lezing OT: Ezechiël 2:1-7

Tweede lezing NT: Marcus 6:1-6

Inleiding

Een profeet wordt niet geëerd in eigen stad. Dat was meer dan 2000 jaar geleden al een staande uitdrukking. Het is een thema van beide lezingen van vanmorgen. In het profetenboek Ezechiël hoort Ezechiël de stem van God. Hij moet zijn volk Gods boodschap gaan vertellen, maar van te voren is al duidelijk dat ze niet zullen luisteren. Een weerspanning volk is het. Het is belangrijk te beseffen dat dit volk niet weerspanniger is dan andere volken. Zo gaat dat nu eenmaal met mensen: als het slecht gaat, horen ze liever leuk nieuws. Naar de genuanceerde werkelijkheid luistert vrijwel niemand. Dat herkennen we nog steeds in onze tijd. Wat dat betreft is er in al die duizenden jaren niet veel veranderd. Ook Jezus maakt zoiets mee als hij met zijn leerlingen in Nazaret komt en daar in de synagoge het woord neemt. Eerst krijgt hij nog bewondering, maar dat slaat snel om in wantrouwen.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Vanmorgen wil ik beginnen met een gedicht van Gerrit Komrij. Hij was onze eerste Dichter des Vaderlands en overleed in 2012. Komrij werd vooral bekend met dikke bundels bloemlezingen. Behalve woordkunstenaar was hij ook aarts-mopperaar, en een fel criticus van de schone schijn. Misschien zou je hem een moderne profeet kunnen noemen, al moest hij volgens mij van religie niets hebben. Het gedicht heet 'Solidariteit'. Die titel is duidelijk cynisch bedoeld.

"Op zekere dag zag je een groenteboer,
Een wondermooie Maniak, hij was gewoon
Om alle vrouwen in zijn zaak een loer
Te draaien: hij verkocht ze groente, schoon
Van buiten, maar van binnen enkel schimmel.
O, niet alleen die vrouwen gaf hij dat
Maar ook de doetjes en de boerenpummels,
Kortom, aan wie hij maar een hekel had.

Je lachte. Hij bemerkte je plezier
En knipoogde. Hij zag een kameraad
In je, zoveel was zeker. Een kwartier
Daarna stond je met rotte lof op straat."

Als het verhaaltje maar goed klinkt of de verteller er goed uitziet, dan laten mensen zich blijkbaar graag voor de gek houden. Van een charmante groenteboer kopen we met liefde rotte lof. Het is een grappige woordspeling: onze lof voor die leuke verkoper blijkt achteraf leeg, voos en rot. Zonder het te merken hebben we ons praatjes laten verkopen. Dat gaat nu eenmaal zo. Vooral als we een moeilijke periode doormaken, zoals nu in een tijd van onzekerheden in internationale politiek en van groeiende ongelijkheid en polarisatie. Tijd waarin de gevolgen van milieuvervuiling pijnlijk zichtbaar zijn, maar maatregelen daarvoor in de praktijk heel lastig blijken. In moeilijke tijden willen we het liefst opbeurende dingen horen. Het liefst overtuigd worden dat 't allemaal wel opgelost kan worden. Als 't nu maar

weer was zoals vroeger, dan werd 't wel weer goed... Maar vroeger is voorgoed voorbij, vroeger komt nooit meer terug. Behalve dan dat we ons vroeger ook praatjes lieten verkopen. Mensen die naar mooie verhalen luisteren, dat is van alle tijden. Juist als het slecht gaat, gaan de mooie verhalen erin als koek.

Ik kan me de verhalen goed voorstellen die men wilde horen in het Nazareth van 2000 jaar geleden: Alle Romeinen het land uit, weg met de macht van Rome! En dan meteen de tollenaars ook maar, die met Rome heulen en de gewone mensen hun geld afhandig maken. We moeten terug naar het zuivere Israël van vroeger, toen er nog geen vreemde overheersers waren. Zo dachten de politieke activisten, die droomden van Koning David. Als we weer zo'n koning hebben, dan komt alles goed. Dan had je ook de idealisten, die droomden van de wet van Mozes: Laten we de Tora goed lezen en daar zo trouw mogelijk naar leven. De spijswetten en de sabbatsheiliging, natuurlijk de Tien Geboden. Wetsgeleerden die letters belangrijker vonden dan mensen. Als iedereen zich aan de regels houdt, dan komt alles goed.

En dan komt Jezus met zijn leerlingen naar Nazareth. Hij praat niet met de activisten mee en ook niet met de idealisten. Helaas vertelt Marcus niet wat Jezus precies zegt in de Synagoge. Wel dat de toehoorders positief geraakt zijn. Ze staan versteld van zijn wijsheid. Ze zijn onder de indruk van wat hij doet. Niet wat hij zegt is van belang, maar vooral wat hij doet. Ze hebben vast gehoord wat hij deed voor hij naar Nazareth kwam. Over het dochttertje van Jäirus dat hij heeft genezen en over die oude vrouw die aan een akelige vrouwenkwaal leed. Die vrouw is niet alleen van haar kwaal af, maar ook van haar schaamte. Wat Jezus doet is niet zozeer mooie verhaaltjes verkopen, zoals het activistische verhaal over een sterke koning die er voor zorgt dat de Romeinen verjaagd worden of het idealistische verhaal over een zuivere leer, waarbij de letter van de wet boven mensen gaat. Jezus komt mensen tegen op zijn weg. Hij hoort wat mensen zeggen, luistert naar hun zorgen en verdriet. Hij neemt de mensen serieus in hun zorgen en biedt ze hulp aan. Zo denk ik dat je die 'wonderen', die 'krachten' kunt beschouwen. Over dat jonge meisje dat gestorven was en weer leefde. Over die oude vrouw die haar gezondheid en waardigheid terugvond. Het wonder op zichzelf is niet van belang. Waar het om gaat is de kracht die Jezus laat zien, door mensen te horen in hun nood, door ze weer overeind te zetten. Dat is volgens mij de wijsheid die mensen in hem zien.

En dan realiseren de mensen zich: deze Jezus is er een van bij ons. Die timmerman, weet je wel, die zoon van Maria, die broer van Jacobus. En o ja, zijn zussen wonen hier bij ons om de hoek. Ineens zien we Jezus als de gewone mens die hij ook is. Door zijn vader Jozef was hij opgeleid tot timmerman. Zijn jeugd heeft hij doorgebracht in Nazareth, met zijn broers en zussen. En met al die stadgenoten die nu in de synagoge naar hem luisteren. Zodra de mensen zich realiseren dat ze hem kennen, slaat de sfeer om. De mensen nemen aanstoot aan hem. Wat er aan de hand is, vertelt Marcus niet. Zijn de mensen soms jaloers op zijn wijsheid? Is het afgunst, omdat hij het verder heeft gebracht dan stadstimmerman? Zoiets zou het best kunnen zijn, we weten het niet. Hoe dan ook, de mensen willen zijn verhalen niet meer horen. Ze kunnen niet meer luisteren naar wat hij te vertellen heeft. En daarom kan hij ook niet meer naar hen luisteren. Daarom is er voor hem geen ruimte meer om hún verhalen te horen. Want een profeet wordt niet geëerd in zijn vaderstad. Hier is hij 'die gewone jongen van bij ons'. Hier wordt zijn wijsheid uiteindelijk als bedreigend ervaren. De mensen willen hem niet zien zoals hij is, dus kan hij de mensen ook niet meer zien in hun zorgen en noden. Hier is hij niet meer in staat iets voor ze te doen. Er is alleen maar wantrouwen, over en weer. Hij kon daar geen enkele daad van kracht verrichten, schrijft

Marcus. Behalve dan dat hij enkele zieken de handen oplegde en genas. Uiteindelijk deed hij toch nog wel iets heilzaams. Jezus trekt verder en gaat door met zijn onderwijs.

Jezus zet zijn boodschap voort, zoals hij begonnen is. Hij ziet de mensen als wie ze zijn, hij hoort hun noden, hij helpt ze op de been, zet ze weer op het rechte spoor. Maar uiteindelijk moeten de mensen zelf hun leven leven. Jezus maakt er geen spectaculair reddingsspectakel van. Want het gaat niet over prachtige verhalen die mensen horen willen, maar over het leefbaar en menselijk maken van de werkelijkheid. Mensen die zwak zijn helpt hij overeind, maar praatjesmakers stelt hij aan de kaak. Mensen die hem wantrouwen, krijgen wantrouwen terug. Zoals in zijn vaderstad Nazareth, waar de mensen hem niet begrijpen. Want zo gaat dat met profetie. Dat maakt het verhaal van Ezechiël pijnlijk duidelijk. Mensen willen over de bittere werkelijkheid niets horen. Niet over de moeilijke weg die we te gaan hebben, richting toekomst. Liever stoppen we onze oren dicht en spelen we weerspanning. Een echte profeet gaat tegen die weerspanning in en probeert onze ogen en oren te openen voor wat werkelijk van belang is. Voor wat mensen werkelijk beweegt, achter het gemopper. De angst voor wat we allemaal kwijt zullen raken, als we onze rijkdom met anderen zouden moeten delen. Het verlies van comfort en gemak, als we met elkaar zuiniger met grondstoffen zouden moeten omgaan. De angst dat een kleine kerkgemeenschap niet levensvatbaar is. Om maar enkele moderne noden te noemen. Als de pijn niet gehoord wordt, gaat het gemopper door. Een echte profeet praat niet met mopperaars mee, zegt niet puur wat ze willen horen, maar hoort hun angsten. Een profeet ziet mensen in hun nood en helpt ze overeind. Een ware profeet zal voze praatjesmakers ontmaskeren. Dat is Gods boodschap die Ezechiël vertellen wil, dat is de boodschap die Jezus uitdraagt in zijn onderwijs én in zijn gezangen. Die boodschap klinkt minder leuk dan de boodschap van bijvoorbeeld een wondermooie groenteboer met praatjes. Het is wel een boodschap die ons overeind kan helpen, een boodschap die ons leert met open ogen onderweg te gaan naar een toekomst waarin mensen voor elkaar open staan. Een toekomst die misschien niet altijd leuk is, maar wel gericht op eerlijkheid, op medemenselijkheid. Een toekomst van samen delen, van zorgvuldig leven, van vreugde om wat een kleine kerkgemeenschap nog wél kan! En van open ogen naar wat nu nog onbekend, ongewis is. Gods boodschap is een wijsheid waarmee we onderweg kunnen gaan, naar een toekomst die niet leeg, voos en rot is, die ongewis is en soms moeilijk, maar wel waarachtig en eerlijk. Amen